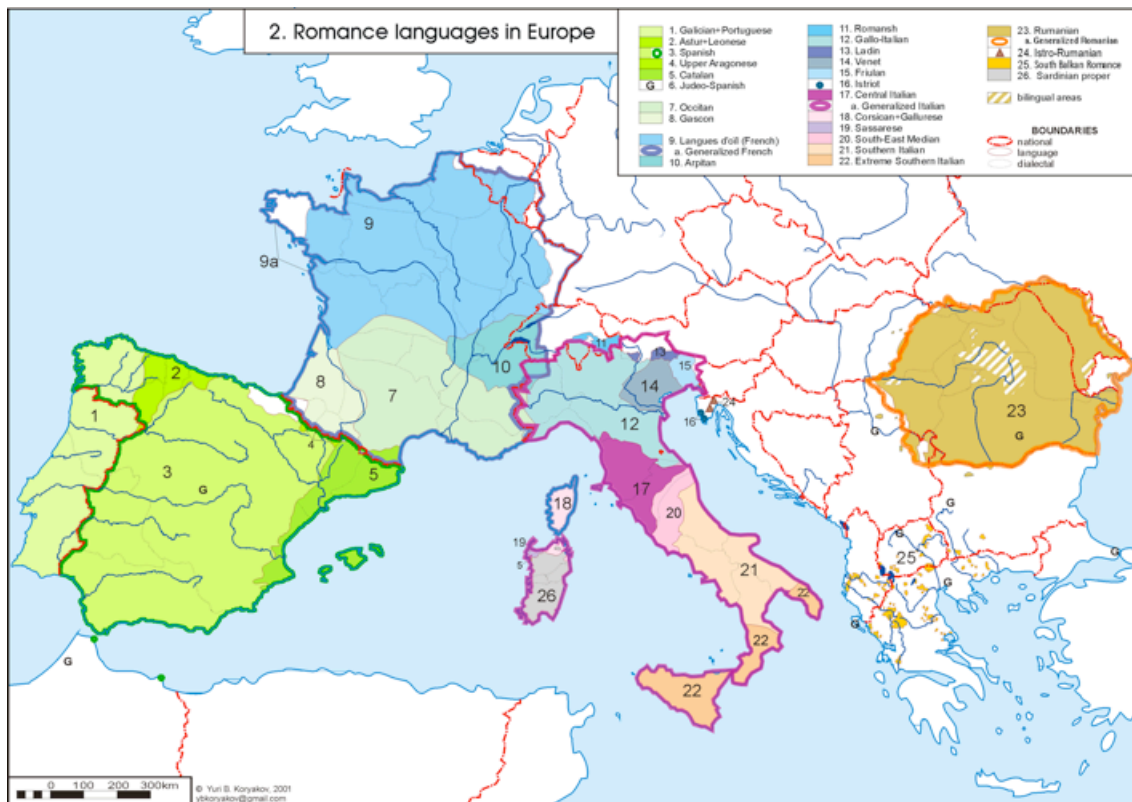

«L'ensenyament de les llengües en països romànics. Plurilingüisme personal. Multilingüisme social»

Ho ha organitzat: la Delegació territorial de l'IEC a Perpinyà i la Societat Catalana de Pedagogia (Institut d'Estudis Catalans)

Dies: 18 i 19 d'agost. Sis sessions amb un total de dotze hores.

Intenció i finalitat. Encara ensenyem català, castellà i anglès (o català, francès i anglès) com a llengües diferents, que ho són, però sense aprofitar les coincidències i marcar les diferències. Això ajudaria a fer una xarxa sinàptica més organitzada i funcional de les tres, quatre o més llengües apreses. A vegades la didàctica de la llengua estrangera ha estat més renovada que la de les llengües d'ús al territori. En canvi, els continguts de la llengua estrangera acostumen a repetir-se en tèmics convencionals, necessaris, reduïts a la vida domèstica. El pragmatisme ha conduït a un aprenentatge instrumental de la llengua i actualment és poc habitual aquella orientació d'ensenyar la llengua i la cultura o civilització que li és pròpia.

Als països de llengua catalana tots els ciutadans han de tenir accés a la llengua territorial i l'escola és la institució escolar que la pot garantir a tots, especialment a aquells infants que tenen una altra llengua familiar. Els infants de llengua familiar catalana l'aprendran en conjunció amb una altra llengua viva al territori si és llengua personal d'una gran majoria de ciutadans. A Valh Aran la llengua territorial que ha de vincular tots els infants és l'aranès.

En un món intercomunicat com l'actual, sigui per facilitat de viatges personals o de circulació d'informació i accés per mitjans de comunicació i per la xarxa telemàtica d'internet, tots els ciutadans han de ser competents en diverses llengües segons la seva capacitat. La possibilitat d'una llengua d'ús transnacional com l'anglès convenient per a tots no ha d'inhibir d'aprendre altres llengües més pròximes i comprendre la diversitat de formes de segmentar la realitat i d'entendre el món.

El Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar. (Consell d'Europa, 2002) va marcar una línia d'orientació clarament multicultural que avala l'aspiració dels països de llengua catalana. Per la pròpia realitat són multilingües amb moltes persones plurilingües i cal oferir aquesta possibilitat a tota la població. La institució escolar és la que millor ho pot aconseguir. *“En canvi, l'enfocament plurilingüe posa l'accent en el fet que així com augmenta l'experiència lingüística d'un individu en el seu context cultural –de la llengua de la llar a la de la societat i d'aquí a les llengües d'altra gent (apreses a l'escola, a l'institut o amb l'experiència directa)– l'individu no manté aquestes llengües i cultures en compartiments mentals separats estrictament, sinó que desenvolupa una competència comunicativa a la qual contribueix tot el coneixement i l'experiència lingüística i en la qual les llengües s'interrelacionen i interactuen. (1.3)*

PROGRAMA DE FEINA EN SEMINARI DIALOGAL

Aplec, benvinguda i inici

per organitzadors i membres de l'IEC i la UCE.

dilluns 18 d'agost 15:00 – 17:00 h. Sessió 1

1. Neurolingüística. Configuració de xarxes sinàptiques. Superposicions i distàncies en diverses llengües. Desenvolupament cognitiu i llenguatge-pensament.

Josep-Maria Espadaler (dr. metge neurofisiòleg, Hospital del Mar) presentà imatges del mapeig cerebral on es veuen marcadors biològics de diferents llengües, punts de coincidència particularment de tipus fònic motor, no semàntic i punts de canvi sobtat. La transparència entre català i castellà és del 85%. Distingeixen llengua adquirida de llengua apresada, generalment L1 i L2 però hi pot haver dues o més llengües adquirides en entorn social afectiu.

Ramon Bassa (dr. pedagog didacta, Universitat de les Illes Balears i SCP) fonamentà la formació dels mestres d'educació infantil i primària en coneixement neurolingüístic, “Les neurones de la lectura”. Assenyala la necessitat d'ensenyar la fonètica, sons, sons posicionals, combinacions de sons sempre amb paraules de l'entorn. El llenguatge s'adquireix de forma més emotiva que racional els primers anys: contigüitat, contrast, ritme, rima, imatges mentals, formes divertides i presentà un llarg mostreig de rimes, cantarelles, embarbussaments i rondalles com a llengua viva. El llenguatge com a sistema de llengua s'aprèn posteriorment.

dilluns 18 d'agost 17:00 – 19:00 h. Sessió 2

2. Sociolingüística. Llengua familiar, llengua territorial, llengües en contacte.

Vicent Pascual (prof. filòleg, Escola Valenciana, IEC) assenyala la necessitat de començar per conèixer el context lingüístic i elaborar el projecte plurilingüe a cada centre per garantir progrés i continuïtat. Considerar l'avaluació pedagògica amb visió plurilingüe valorant processos i no sols resultats. S'ha de valorar la llengua dels alumnes nouvinguts com a competència positiva i atorgar-li un rol.

Alà Baylac-Ferrer (dr. filòleg, Institut Franco-Català Transfronterer, Universitat de Perpinyà Via Domícia) presentà la situació tan minoritària d'ensenyament immersiu al català i de doble línia al mateix centre, una en francès i altres en català sense superar el 50% del currículum. La formació dels professors en català és molt limitada i el creixement dels darrer anys s'ha vist aturat per reducció de pressupostos. Ara ha pres prestigi aprendre en català i hi ha més demanda d'ensenyament immersiu no atès.

Sopar en diàleg a la UCE. Passeig per Prada. Acte musical poètic a la plaça.

dimarts 19 d'agost 09:00 – 11:00 h. Sessió 3

3. Les llengües romàniques i transferència d'aprenentatge. EuroComRom. Euromania.

Obre la sessió del President de l'IEC palesant el suport de l'Institut a la trobada d'experts.

Tilbert Stegmann (dr. filòleg. Institut Goethe de Frankfurt, EuroComRom) va presentar la possibilitat i conveniència d'ensenyar les llengües romàniques simultàniament atès que es reforcen les unes amb les altres: en fonètica, en morfologia, en estructura sintàctica... Partir dels elements comuns fent veure als alumnes alumnes que disposen de molt coneixement latent; per arribar a les diferències que ens aportaran aprenentatge, transfer de coneixements i ponts d'autoconfiança. Incorporar el petit mirall per identificar a la pròpia boca el punt d'aplicació de la llengua. Valorar la competència receptiva d'una llengua i afirmar que l'error és el camí correcte per aprendre les formes no regulars. Va acabar amb una clara demanda política: que la conclusió del seminari es concreti i tingui continuïtat en centres d'ensenyament i impulsant els programes de formació en plurilingüisme que l'Administració pública ha d'estendre en pocs anys.

Patrici Baccou (mestre, director d'Aprens de les escoles occitanes. Les escoles Calandretes segueixen una pedagogia activa de treball cooperatiu en la línia Célestin Freinet i dels mètodes naturals d'Élise Freinet. Fan un efectiu plurilingüisme aprenent alhora diverses llengües, identificant i desfent les *interferències* i descobrint *palanques* d'una llengua a l'altra fonamentant-se en els estudis del filòleg Georg Kremnitz, amb les orientacions del professor Jean Petit i ara amb l'EuroComRom (Tilbert Stegmann i equip). Els mainatges poden percebre cinc llengües encara que s'expressin en una sola al principi.

Felip Hammel (emèrit professional, activista cultural de la xarxa de formació en llengües regionals. President de l'ISLRF. Els mestres han de conèixer la llengua a ensenyar i prendre en consideració la llengua L1 dels mainatges. Tot i la constatació pràctica de l'eficàcia i el gust amb què aprenen els mainatges, el plurilingüisme se segueix veient com un problema. Han de ser escoles privades per garantir unitat d'acció continuïtat del professorat, fan un servei públic i l'Estat francès aporta subvencions, ara reduïdes.

Francesc Ballone (dr. filòleg, Universitat de Sàsser, l'Alguer, IEC) aclareix que cal distingir el nivell perceptiu respecte al nivell de producció per atendre'ls ambdós: discriminació auditiva-cerebral dels sons i producció correcta amb execució muscular, obertura bucal i punt d'aplicació de llengua. Màxima atenció a la llengua L1 de l'alumne que transfereix la fonètica mitjana. Després caldrà desenvolupar la llengua L2 aprofitant el què és comú i marcant les diferències precoçment. (correspondència amb la presentació de Bassa: frases, cantarelles, embarbussaments...)

11:00 h. **Fotografia de grup** (on falta Alà Baylac-Ferrer ocupat a la UCE)

dimarts 19 d'agost 11:00 – 13:00 h. Sessió 4

4. Didàctica de la competència plurilingüe. Transferència d'aprenentatge i llengua comparada.

Joan Mallart (dr. pedagog didacta i filòleg), Universitat de Barcelona, SCP). Els docents haurien d'haver seguit un extens curs de lingüística aplicada per garantir la seva preparació. El plurilingüisme del Marc Europeu Comú emfatitza que l'individu no manté aquestes llengües i cultures en compartiments mentals separats. Cal distingir competència lingüística (gramatical) de competència comunicativa (sociolingüística). Cal també desenvolupar la competència estratègica: usar la llengua adequada en cada context. Cal aprendre el català amb relació al castellà amb les diferències fonològiques i fonètiques, amb les diferències gràfiques i ortogràfiques, amb les diferències morfològiques, sintàctiques lèxiques i semàntiques, pragmàtiques i sociolingüístiques i també de concepció cultural. Els models d'educació bilingüe: compensatori, de manteniment, d'enriquiment com ho és la immersió al català. Com a document de referència, presentà la identificació i desplegament de les competències bàsiques de l'àmbit lingüístic elaborat per un grup d'experts sota l'encàrrec del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Maite Bayo (mestra d'escola aranesa amb l'equip directiu de l'Escola Garona de Vielha). Tots els infants aprenen cinc llengües en seqüència ordenada: aranès, català, castellà, francès i anglès. L'adquisició de la competència plurilingüe pren com a bastida les estructures comuns després de programar què s'aprèn en cada llengua. Tot mestre ha de ser referent de llengua. La majoria de mestres són competents en quatre llengües: aranès, català, castellà i francès i/o anglès. Emfatitzà la motivació dels infants en treballar un mateix projecte emprant les diferents llengües. Exemplificà amb enregistraments d'activitats de doblatge de dibuixos animats fets pels mateixos alumnes. Mostrà el model de distribució horària remarcant que l'administració ha mantingut la 6a hora (30 h/s), una plantilla reforçada i els recursos tecnològics necessaris. Els resultats de llengües en proves externes de competències bàsiques se situen per sobre la mitjana de Catalunya.

Rosend Areny (inspector d'escola andorrana), exemples d'ensenyament plurilingüe. Lamentablement no pogué assistir per causa major. Quedà sense presentació l'experiència ja consolidada de l'escola andorrana on tots els alumnes aprenen les quatre llengües: català, francès, castellà i anglès amb opció a l'alemany, front a l'escola espanyola o l'escola francesa que de manera general es limiten a tres llengües donant opció a una quarta que pot incloure l'alemany.

dimarts 19 d'agost 15:00 – 17:00 h. Sessió 5

Obre la sessió el President de la Universitat Catalana d'Estiu que acull les trobades d'experts de totes les terres de llengua catalana com a forma genuïna d'aqueta institució.

5. Pedagogia. Diagnòstic de competència i pronòstic. El Termòmetre Lingüístic

Josep-Lluís González (dr. filòleg, professor de llengües estrangeres diverses, British School of Barcelona, SCP). Destacà la necessitat de mostrar a l'infant la bellesa de les llengües i les presentà com maneres diverses de segmentar la realitat. El professor ha de conèixer varies llengües i també aquelles característiques de les llengües dels alumnes que tenen implicacions directes en la llengua que s'ha d'aprendre per tal de presentar-li l'aprenentatge amb la màxima significativitat. Presentà la taula comparada d'aproximacions fonètiques en cinc llengües: català, castellà, francès, italià, anglès (inclosa al TL) emfatitzant la importància ser rigorós en l'ús de la fonètica en L1 i L2 i constatant que la llengües catalana i castellana ens ofereixen tot el ventall fonètic necessari per aprendre llengües com el francès o l'anglès. L'adquisició de la competència plurilingüe en acabar l'escolaritat obligatòria és un imperatiu moral per al sistema educatiu. Més enllà d'oferir a l'alumnat moltes experiències engrescadores, cal una sistematització vertical i horitzontal de les programacions que garanteixi l'adquisició de la competència.

Carme Rider (mestra de programes plurilingües, coordinadora de l'equip de recerca TL, SCP). Presentà la prova de diagnòstic pedagògic de la competència lingüística aplicable a 5 anys, el Termòmetre Lingüístic (TL) que avalua quatre aptituds lingüístiques: reproducció dels sons, memòria auditiva, riquesa de vocabulari, expressió espontània. Els materials estan basats en làmines que parteixen d'una làmina general que representa la ciutat i de cinc làmines focalitzades: carrer, mercat, escola, llar i parc. A partir de les làmines s'activa la conversa i es comprova el nivell maduratiu de cada infant. La prova l'ha d'aplicar la mestra en un context de classe habitual i té una durada de 10 a 12 minuts. Disposa d'un quadern de registre individual per a cada alumne i de full de registre conjunt per a tot el grup. El disseny de les valoracions en forma de semàfor -verd, ambre, roig- permet visualitzar i interpretar fàcilment els resultats. Complementàriament, el material ofereix cinc apartats complementaris amb documents de referència per ajudar l'infant en el desenvolupament de l'oralitat.

La prova, la guia del mestres i els quaderns de registres, s'han posat a l'abast dels mestres d'aula fent un pilotatge a 41 escoles que s'ampliarà el proper curs amb l'aval del Departament d'Ensenyament de Catalunya. Edició i costos a càrrec del Grup Promotor Santillana amb conveni amb l'Institut d'Estudis Catalans que n'és l'autor institucional sens perjudici dels reconeixement als autors personals (Elisabeth Dulcet, Josep-Lluís González, Maria-Eulàlia Palau, Carme Rider) i a l'impulsor i director del projecte (Martí Teixidó). Caldrà adaptar aquesta

instrumentació científico pedagògica als diferents parlars de la llengua catalana i aranesa-occitana.

dimarts 19 d'agost 17:00 – 19:00 h. Sessió 6

6. Educació social. Diversitat lingüística. Tractament de les llengües minoritàries. Gust per les llengües i voluntat de comunicar-se.

Joan Becat (geògraf, Centre Recerques i Estudis Catalans, Universitat de Perpinyà Via Domicia, IEC). Completant la visió de l'estat de la llengua catalana a Catalunya Nord constata que és on és més minoritària amb població parlant d'un 6% en clara regressió si els joves no l'aprenen a l'escola. El 1951 s'aprovà la llei de llengües regionals de França i passats més de seixanta anys no s'ha desplegat. Des 1981 s'autoritzava fer fins el 50% de les classes en català si el mestre ho volia fer. Amb tot des de la Universitat de Perpinyà es va impulsar i reconèixer un màster de professorat immersiu al català i s'han anat obrint línies de català sense superar el 50% de l'horari lectiu. França podria firmar 52 punts de la Carta de llengües regionals i minoritàries però sempre acaba ajornant-ho. Actualment, amb la crisi econòmica s'han reduït les dotacions de professors i l'assignació econòmica per a formació.

Núria Santaulària (Equip LICS a Terrassa, assessora d'aules d'acollida d'alumnes migrants nousvinguts). Presenta El Pla de Llengua Interculturalitat i Cohesió Social (LIC) que es va iniciar a Catalunya els 2003 davant l'allau migratori d'infants del Magrib i subsaharians als que s'han afegit llatinoamericans, romanesos, paquistanesos, xinesos com a col·lectius més nombrosos. La diversitat de llengües familiars a Barcelona pot superar les dues-centes. Inclou: Aules d'Acollida amb especial dotació de recursos TIC a centres amb alta concentració de nousvinguts, Plans Educatius d'Entorn amb els ajuntaments per a incorporar a la llengua i coneixement del país. Assessorament als centres per a dissenyar el Pla d'Acollida adequat amb un equip volant d'assessors LIC que acudeixen periòdicament als centres.

Sense renunciar a la pròpia identitat, els alumnes podran vincular-se a la identitat del país d'acollida. Caldrà un Pla Individual per a cada alumne i un repertori d'iniciatives interculturals: músiques del món, contes, antropònims, jocs de taula o de pistes i convidar les famílies a explicar a d'altres aspectes de la seva identitat cultural.

Martí Teixidó (pedagog, professor associat de pedagogia i política, Inspecció d'Educació, SCP). Posà en relleu el reduccionisme comunicatiu i lingüístic de la comunicació de masses que afecta els infants i joves. La institució escolar ha de veure com dissenya una intervenció adequada, diferent de la instruccional de l'escola dels il·lustrats de segle XIX. Ha elaborat el model d'Educació Comunicativa. L'abundant informació no és coneixement. L'equació és informació X formació = coneixement. Presentà el model mediacional que explica l'ensenyament aprenentatge en un entorn social cultural ambiental de comunicació de masses que l'escola ha de considerar. Tot es juga a l'aula en les interaccions entre professors i alumnes i com cadascú processa la informació i adequa el seu comportament. La institució escolar i tot docent ha de ser model de llengua. Partir de la llengua de l'alumne però no deixar-los reduïts a la seva llengua i a la passivitat induïda pels mitjans de comunicació. Lectura i pràctica de totes les llengües és un deure personal i una exigència col·legial del docent.

Material didàctic a partir de lectures, músiques, cançons, sèries tv, còmics que consumeixen els alumnes. Conèixer els materials didàctics elaborats amb enfocament plurilingüe. Estar al cas dels esdeveniments socials i massius en diverses llengües i entrar-ho en treball d'aula. Projectar activitats de llengües en temps de lleure. Donar veu als alumnes de llengües minoritàries i que els companys aprenguin expressius inicials.

La llengua no és un instrument, és la persona mateixa que es fa i viu amb llengua / llengües.

dimarts 19 d'agost 19:00 – 19:15 h. Sessió final

Predocument: Ensenyament de llengües VIVES (català-romànic). Acords i accions de difusió. Cloenda. Participació oberta. Comiat.

D'immediat es farà una primera proposta de document d'ensenyament de llengües entre els cinc membres de la SCP i es passarà a consecutives consultes als quinze ponents. Si s'arriba a un clar acord, el document es difondrà amb expressa relació dels quinze ponents (llevat abstenció comunicada) i les institucions on s'ha gestat i realitzat.

La Delegació de l'IEC a Perpinyà farà l'editatge seleccionat d'aportacions dels ponents en un document vídeo que es pugui pujar a la xarxa.

La SCP està en contacte amb el Departament d'Ensenyament de Catalunya que s'ha interessat pel TL i la formació dels assessors LIC en plurilingüisme i atenció a la fonètica en educació infantil.

La SFCS es pot fer càrrec d'una publicació en format imprès del document d'ensenyament de llengües amb els articles dels ponents si els volen publicar i recursos i enllaços per a l'ensenyament plurilingüe.

Es va cloure la trobada constatant la gran coincidència, la consistència de les aportacions que sense repetir-se trobaven ancoratges comuns. La convicció que no quedarem satisfets amb una publicació més i la necessitat que l'Administració pública prengui decisions i prevegi el necessari finançament de formació. Quedava justificada la trobada presencial que s'haurà de completar amb acció cooperativa telemàtica.

Relators: MTP/CRS [21.08.2014]

Tilbert Stegmann / Vicent Pacual / Patrici Baccou / Joan Becat / Josep L. González / Josep M. Espadaler / Joan Mallart
Martí Teixidó / Núria Santaulària / Ramon Bassa / Felip Hammel / Carme Rider / Francesc Ballone / (Alà Baylac-Ferrer)